AH 596

2026Z20023

Antwoord van minister Van Weel (Justitie en Veiligheid) en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ontvangen 9 november 2026)

Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2026-2027, nr. 395

Vraag 1
Bent u bekend met het rapport “Achter de façade" van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) van september 2026?

Antwoord op vraag 1
Ja.

Vraag 2
Wie geeft opdracht tot het schrijven van rapporten zoals “Achter de façade"?

Antwoord op vraag 2
Er is geen opdracht gegeven aan de AIVD en NCTV om dit rapport te schrijven. De AIVD en NCTV kunnen, indien daar volgens deze instanties voldoende aanleiding voor is, het initiatief nemen om organisaties en de samenleving via dergelijke publicaties te informeren over dreigingen tegen de nationale veiligheid.

Vraag 3
Hoe verklaart u de titel van dit rapport geschreven door de AIVD en NCTV?

Antwoord op vraag 3
De titel ‘Achter de façade’ verwijst naar de strategie waarbij rechts-extremisten zich naar buiten toe gematigder presenteren dan hun daadwerkelijke gedachtegoed is. Door extreme opvattingen te verhullen proberen zij maatschappelijk acceptabeler te worden en toegang te krijgen tot het publieke debat.

Vraag 4
Erkent u dat het onwenselijk is wanneer inlichtingendiensten oordelen over het gedachtegoed van democratisch gekozen politieke partijen?

Antwoord op vraag 4
De AIVD oordeelt met deze publicatie niet over het gedachtegoed van een democratisch gekozen politieke partij. De AIVD heeft in het belang van de nationale veiligheid tot taak het verrichten van onderzoek met betrekking tot organisaties en personen die door de doelen die zij nastreven, dan wel door hun activiteiten, aanleiding geven tot het ernstige vermoeden dat zij een gevaar vormen voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde.

Vraag 5
Op welke wijze heeft de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten toezicht gehouden op de activiteiten van de AIVD die aan dit rapport ten grondslag liggen?

Antwoord op vraag 5
De Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) houdt toezicht op de rechtmatigheid van het handelen van de AIVD en MIVD. De CTIVD bepaalt zelf waarnaar zij onderzoek doet. In die hoedanigheid kan de CTIVD toezicht houden op het verzamelen, verwerken en analyseren van inlichtingen die de AIVD voor deze analyse heeft gebruikt. De bevindingen stuurt zij in openbare rapporten naar de Tweede Kamer.

Vraag 6
Wat is precies het onderscheid tussen “uiterst rechts” en “rechts-extremistisch” en “extreemrechts”?

Antwoord op vraag 6
De AIVD en de NCTV spreken over rechts-extremisme wanneer er sprake is van ideologisch gemotiveerd handelen, gericht op het ondermijnen van de democratisch rechtsorde. Bij rechts-extremisme staan daarbij denkbeelden centraal als ongelijkwaardigheid, wit superioriteitsdenken en vreemdelingenhaat.

In de publicatie hanteren de AIVD en NCTV de term ‘uiterst rechts’ als algemene categorie. Met ‘uiterst rechts’ en ‘extreemrechts’ wordt de uiterst rechtse flank van het politieke spectrum bedoeld. Personen, groepen of organisaties zijn extreem wanneer zij zich manifesteren tot op de grens van de wettelijke kaders van de democratische rechtsorde, maar daar nog binnen blijven. Bij extremisme worden de kaders van de democratische rechtsorde overschreden. Beperkingen die voortvloeien uit de wet en/of de democratische rechtsorde, worden hierbij als niet-bindend beschouwd en bewust gepasseerd.

Omdat het onderscheid tussen de termen extreemrechts en rechts-extremisme vaak verwarring oplevert gebruiken AIVD en NCTV de term extreemrechts niet meer, maar wordt er geschreven over ‘uiterst rechts’ om een duidelijker onderscheid tussen beide aan te brengen. Enkel ‘uiterst rechts’ zijn is geen aanleiding voor de AIVD om een persoon te onderzoeken.

Vraag 7
Waarom definieert het rapport het eerste begrip niet, terwijl het een wezenlijke rol speelt in het rapport?

Antwoord op vraag 7
Het onderkennen, onderzoeken en tegengaan van onder andere extremistische dreigingen behoort tot de kern van de wettelijke taken van de AIVD en NCTV en zijn daarom nauwgezet gedefinieerd en toegelicht in de publicatie. ‘Uiterst rechts’ is een gangbare aanduiding voor de uiterste rechterflank van het politieke spectrum en daarom niet nader gedefinieerd.

Vraag 8
Bent u bekend met de definitie van extreemrechts volgens vooraanstaand politicoloog en radicaal-rechts-expert Cas Mudde?

Antwoord op vraag 8
Ja.

Vraag 9
Indien het antwoord op vraag acht bevestigend luidt, ziet u een verschil tussen deze definitie en die van de AIVD en hoe verklaart u dit verschil?

Antwoord op vraag 9
Cas Mudde geeft aan dat radicaal-rechtse groepen doorgaans geweld verwerpen en proberen binnen de parlementaire democratie macht te verkrijgen. De democratie als politiek systeem staat niet ter discussie, maar wezenlijke elementen zoals minderheidsrechten en machtenscheiding worden door radicaal-rechts wel in bepaalde mate afgewezen. Extreemrechts keurt volgens Cas Mudde ook de essentie van de democratie af en is dus antidemocratisch. De AIVD doet onderzoek naar rechts-extremisme. Dat onderscheid is nader toegelicht in het antwoord op vraag 6.

Vraag 10
Welke objectieve criteria hanteren AIVD en NCTV om een politieke partij, beweging of persoon als “uiterst rechts” te kwalificeren?

Vraag 11
Wie stelt deze criteria vast?

Antwoord op vragen 10 en 11
In de publicatie hanteren de AIVD en NCTV de term ‘uiterst rechts’ als algemene categorie. Er worden geen personen, organisaties of politieke partijen expliciet gekwalificeerd. Zoals beschreven in vraag 6 wordt met ‘uiterst rechts’ en ‘extreemrechts’ de uiterst rechtse flank van het politieke spectrum bedoeld. ‘Uiterst rechts’ is daarbij een overkoepelende term voor ‘radicaal-rechts’ en

‘extreemrechts’. De term ‘uiterst rechts’ wordt in de publicatie met name gehanteerd om aan te geven dat rechts-extremisten toenadering zoeken tot dit deel van het politieke spectrum.

Vraag 12
Onderschrijft u dat pleiten voor een streng migratiebeleid, asielstop, beperking van gezinshereniging of het stimuleren van vrijwillige terugkeer legitieme politieke standpunten zijn?

Antwoord op vraag 12
In onze democratische rechtsorde staat het iedereen vrij om politieke standpunten in te nemen en uit te dragen. Het pleiten voor een streng migratiebeleid, asielstop, beperking van gezinshereniging of het stimuleren van vrijwillige terugkeer zijn op zichzelf legitieme politieke standpunten.

In de publicatie wordt gewaarschuwd dat rechts-extremisten aansluiting zoeken bij onderwerpen die breed in de samenleving en het politieke debat leven. Deze onderwerpen worden gebruikt voor het verspreiden en normaliseren van rechts-extremistisch gedachtegoed. In een weerbare democratie acht het kabinet het van belang dat ondermijnende denkbeelden herkend worden.

Vraag 13
Het rapport erkent dat “remigratie” ook een officiële term is voor vrijwillige terugkeer; hoe voorkomt u dat politici of burgers die het woord in die betekenis gebruiken, in de perceptie op één lijn worden gesteld met “rechts extremisten”?

Antwoord op vraag 13
Het rapport heeft tot doel om mensen bewust te maken van de betekenis die rechts-extremisten geven aan de term “remigratie” en waarom en op welke manier zij dit bewust als eufemisme gebruiken.

Het is van belang dat politici zich bewust zijn van het gebruik van remigratie door rechts-extremisten en onze invloed op het maatschappelijke debat én elkaar hier op te wijzen. Vervolgens is het de verantwoordelijkheid van de samenleving, waaronder politici en burgers, wat zij doen met deze kennis, welke termen zij gebruiken en wat zij daarmee bedoelen.

Vraag 14
Bent u bekend met het feit dat Nederland al jarenlang een remigratiewet heeft, uitgevoerd door de SVB, met een remigratie-uitkering en remigratievoorzieningen?

Antwoord op vraag 14
Ja.

Vraag 15
Waarom worden “conservatieve” opvattingen over man-vrouwverhoudingen, nationale tradities of kritiek op diversiteits- en inclusiebeleid in dit rapport genoemd als aanknopingspunten voor "rechts-extremisten"?

Antwoord op vraag 15
De publicatie beschrijft dat rechts-extremisten inspelen op onderwerpen waarover maatschappelijk discussie bestaat. Deze onderwerpen of opvattingen zijn op zichzelf niet extremistisch, maar kunnen dienen als aanknopingspunt voor extremistische ideologieën.

Opvattingen over man-vrouwverhoudingen worden bijvoorbeeld gekoppeld aan het voortbestaan van het ‘eigen volk’ en kunnen daarmee heimelijk verbonden met extremistisch ideeën als raszuiverheid en het streven naar een etnostaat.

Vraag 16
Deelt u de opvatting dat eerdergenoemde “conservatieve” opvattingen op zichzelf niet extremistisch zijn?

Antwoord op vraag 16
Ja, zoals beantwoord in vraag 15 zijn deze opvattingen niet extremistisch. De (al dan niet heimelijke) koppeling ervan aan rechts-extremistische denkbeelden is problematisch.

Vraag 17
Hoe verhoudt de passage over discussies rond "een neutralere benadering van christelijke feestdagen" zich tot het recht van burgers en politici om zich zonder stigma voor het behoud van tradities uit te spreken?

Antwoord op vraag 17
De passage waarnaar u verwijst, beschrijft op welke manier rechts-extremisten zich mengen in actuele maatschappelijke discussies en deze gebruiken voor hun eigen ondemocratische doelen. Het is van groot belang om de samenleving hiertegen te beschermen. Burgers en politici moeten zich altijd vrijuit, binnen de wettelijke kaders, kunnen uitspreken over uiteenlopende onderwerpen. Daarom vindt het kabinet het van belang dat zij zich bewust zijn van normaliseringsstrategieën die rechts-extremisten gebruiken om het publieke debat te beïnvloeden.

Vraag 18
Deelt u de zorg dat een rapport van inlichtingendiensten dat politieke uitspraken in verband brengt met normalisering van extremisme een “chilling effect” kan hebben op het vrije debat?

Antwoord op vraag 18
Nee. Het is een van de taken van de AIVD om te waarschuwen voor dreigingen tegen de nationale veiligheid, zoals in dit geval de normalisering van rechts-extremistisch gedachtegoed. Het kabinet vindt het belangrijk dat de samenleving en politiek zich bewust zijn van strategieën die rechts-extremisten gebruiken om hun gedachtegoed te normaliseren. Met deze analyse willen de NCTV en de AIVD de kennis en het bewustzijn over de strategie van normalisering die een deel van de Nederlandse rechts-extremisten voert, vergroten. Het doel hiervan is dat organisaties, instituties en de samenleving weerbaarder worden tegen de dreiging van de normalisering van het rechts-extremistische gedachtegoed.

Vraag 19
Erkent u dat het rapport zélf vaststelt dat Nederland door migratie daadwerkelijk demografische veranderingen doormaakt en dat burgers “oprechte zorgen” hebben?

Antwoord op vraag 19

Ja. Het rapport verwijst voor de uitspraak over demografische ontwikkelingen naar de rapportage van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050.[1] Eén van de thema's waarover burgers zich zorgen maken, is immigratie.

Vraag 20
Waarom baseert het rapport zich mede op publicaties van organisaties met een uitgesproken activistisch profiel, zoals Hope not Hate en Center for the Study of Organized Hate?

Antwoord op vraag 20
De analyse is gebaseerd op een veelvoud aan bronnen, waaronder publiek toegankelijke bronnen zoals academische bijdragen, literatuur en mediaberichten en op informatie uit inlichtingen van de AIVD. De conclusies in het rapport worden dan ook door meerdere bronnen onderbouwd. Zo wordt het grote online bereik van rechts-extremisten (de constatering waarvoor naar Hope not Hate wordt verwezen) ook benadrukt in het eveneens als bron gebruikte WODC onderzoek naar rechts-extremisme op sociale mediaplatforms.[2]

Vraag 21
In het persbericht van 22 september 2026 stellen de AIVD en de NCTV dat het "van groot belang [is] dat het niet normaal wordt om te spreken over bijvoorbeeld remigratie zonder te weten wat rechts-extremisten hiermee eigenlijk bedoelen" - is het wenselijk dat een inlichtingen- en veiligheidsdienst aangeeft onder welke voorwaarden het gebruik van bepaalde woorden in het publieke debat als normaal mag gelden?

Antwoord op vraag 21
Vrijheid van meningsuiting is een grondrecht dat altijd beschermd moet worden in Nederland, zo lang de grenzen van de wet niet worden overschreden. De AIVD en de NCTV bepalen dan ook niet welke woorden onder welke voorwaarden gebruikt mogen worden. De AIVD en NCTV waarschuwen dat rechts-extremisten in het openbaar bepaalde woorden gebruiken die passen binnen het open debat, maar waarbij de echte intentie in strijd is met de democratische rechtsorde. Het is van belang dat de samenleving zich bewust is van deze façade en hiertegen beschermd wordt.

Vraag 22
Hoe heeft de omschrijving van (rechts) extremisme bij de AIVD en NCTV zich de afgelopen 20 jaar ontwikkeld?

Vraag 23
Onderkent u dat een verschuiving van de betekenis van "extremisme" als gevolg kan hebben dat burgers onterecht tot extremist worden verklaard?

Antwoord op vragen 22 en 23
Het fenomeen extremisme heeft zich de afgelopen 20 jaar ontwikkeld en de AIVD en NCTV spiegelen de definitie van extremisme aan deze ontwikkelingen. In het bijzonder de digitale ontwikkelingen en invloed van sociale netwerken zorgen ervoor dat in een samenleving offline en online steeds meer verweven zijn. Dat zorgt ervoor dat de uitingsvormen van extremisme anders zijn dan 20 jaar geleden. Doxing kan nu bijvoorbeeld in sommige gevallen een extremistische gedraging zijn, wanneer ook aan de definitie van extremisme wordt voldaan.

De AIVD en NCTV spreken over extremisme indien sprake is van het uit ideologische motieven bereid zijn om niet-gewelddadige en/of gewelddadige activiteiten te verrichten die de democratische rechtsorde ondermijnen. Er kan zowel sprake zijn van gewelddadig extremisme als van niet-gewelddadig extremisme.

---

[1] In september 2022 is de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 ingesteld op verzoek van de Tweede Kamer. De commissie kreeg de opdracht om advies te geven over wat Nederland kan doen bij belangrijke veranderingen in de bevolking, zoals vergrijzing en migratie. De commissie moest daarbij kijken naar de gevolgen tot minstens 2050, en rekening houden met brede welvaartsbenadering.

Dat de ontwikkeling van de definitie van ‘extremisme’ ertoe kan leiden dat burgers onterecht tot extremist worden verklaard, wordt niet herkend. Dit is namelijk een hoge lat. Burgers die enkel kritiek uiten, al dan niet gericht richting de Rijksoverheid, worden niet door de inlichtingendiensten onderzocht. Er moet sprake zijn van een opeenstapeling van elementen, zoals activiteiten verrichten om de democratische rechtsorde te ondermijnen, om onderzocht te worden door de AIVD.

Vraag 24
Kunt u bevestigen dat het de regering, AIVD of NCTV niet toekomt voor te schrijven welke woorden burgers mogen gebruiken? Zo nee, kunt u dan een officiële taboe-lijst publiceren met woorden die niet meer gebruikt mogen worden?

Antwoord op vraag 24
Het is niet aan de AIVD of NCTV om taalgebruik voor burgers voor te schrijven. Dat doen zij ook niet. Wel wijzen de AIVD en NCTV erop dat rechts-extremisten al dan niet heimelijk aan bepaalde termen een veel extremere betekenis geven die haaks staat op de democratische rechtsorde.

Vraag 25
Deelt u de opvatting dat inlichtingen- en veiligheidsdiensten zich uiterst terughoudend moeten opstellen bij het duiden van het reguliere politieke debat, omdat zij anders het risico lopen de indruk te wekken bepaalde politieke partijen te bevoordelen ten opzichte van andere?

Antwoord op vraag 25
Ja. Deze publicatie is geen duiding van het politieke debat. Het rapport gaat over de manier waarop rechts-extremisten hun invloed in de samenleving en op de politiek proberen te vergroten.

Vraag 26
Hoe voorkomt u dat opvattingen die jarenlang deel uitmaakten van het reguliere politieke debat en van verkiezingsprogramma's achteraf in de publieke perceptie als gevaarlijk worden bestempeld door een rapport van veiligheidsdiensten?

Antwoord op vraag 26
Het kabinet voorkomt dit door een duidelijk onderscheid te blijven maken tussen de inhoud van het politieke debat en de ondermijnende intentie van rechts-extremisten. Het risico dat in de analyse wordt geschetst, ligt niet in de politieke standpunten zelf, maar in het misleidende gebruik ervan om heimelijk extremistische doelen na te streven.

Vraag 27
Intimidatie en bedreigingen zouden volgens dit rapport leiden tot "zelfcensuur", maar erkent u dat door dit rapport van de AIVD en NCTV eveneens kan leiden tot zelfcensuur omdat burgers bang worden onterecht als "extremist" te worden aangemerkt?

Antwoord op vraag 27
Burgers moeten zich altijd vrij voelen om hun mening te uiten, kritiek te leveren en deel te nemen aan het maatschappelijk debat. Het kabinet deelt niet de stelling dat rapportages van de AIVD en de NCTV ertoe leiden dat burgers hun mening niet kunnen of willen uiten. Deze publicatie waarschuwt burgers en instituties voor de dreiging die uitgaat van het rechts-extremisme en de ondermijnende strategieën die worden toegepast.

Vraag 28
Erkent u dat men eerst een a priori vaststelling van het begrip "normaal" moet hebben, voordat er überhaupt gesproken kan worden over "normalisering"?

Antwoord op vraag 28
In de analyse wordt gesproken over normalisering van gedachtegoed wanneer denkbeelden die eerder als niet-acceptabel werden beschouwd of waarop zelfs een taboe rustte, gangbaarder worden in een samenleving. Het gaat dan ook niet zozeer om wat 'normaal' is, maar om wat de maatschappelijke norm rondom een bepaald onderwerp is. Deze publicatie waarschuwt voor het proces waarbij rechts-extremisten bewust maatschappelijke grenzen willen verschuiven waardoor extremistische ideeën geleidelijk meer aanvaardbaar worden geacht terwijl deze in realiteit de democratische rechtsorde kunnen ondermijnen.

Vraag 29
Hoe voorkomt u dat gewone burgers die zich kritisch uitlaten over migratie zelfcensuur gaan toepassen uit angst om als "extremist" te worden gezien?

Antwoord op vraag 29
Zie het antwoord op vraag 27.

Vraag 30
Hoeveel fte heeft het schrijven en publiceren van dit rapport gekost?

Antwoord op vraag 30
De Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) laat niet toe dat dit soort gegevens in het openbaar worden gedeeld.

Vraag 31
Op welke wijze is gebruikgemaakt van kunstmatige intelligentie om dit rapport te schrijven?

Antwoord op vraag 31
Er is geen gebruik gemaakt van kunstmatige intelligentie bij het schrijven van dit rapport.